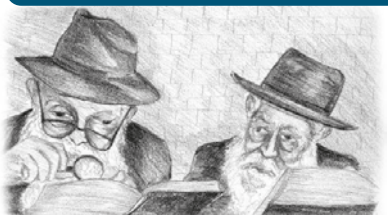
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ גיליון פסח ה'תשפ"ג ■ גליון מס' 729

אגרת הדרכה לחג הפסח

מהרה"ק בעל "חובת התלמידים" מפיאסצנא זצ"ל, הי"ד

אליכם אישים אקרא, ואל נשמותיכם אדבר!

ימי הפסח הקדושים באים, בקדושתם - אותנו מבית ומחוץ יקדישו; ובאורם - אותנו ימלאו אף יקיפו!

אבל הפסוק אומר "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" - האור והשמחה של מעלה בחינת זריעה היא, שצריכה השתדלות והרבה התעסקות בתחילה, כגון החרישה, השדוד, וכו'; וגם אחריה - כגון נכוש ועדור וכו', ובלעדם לא יעלה ולא יצמח - כך גם אנו צריכים להכין את עצמנו קודם החג, אף לא להסיח דעתנו מעצמנו ומקדושת החג אשר בנו גם אחריו! והעיקר הוא בחג עצמו, ובפרט בפסח שניתן לנו רק להודות ולהלל ושמו הגדול, שזהו תכלית כל הבריאה ושלמות דרי מעלה עם דרי מטה.

ותכף כשמגיעה תפילת הערב בלילה, ישמח האיש בגודל זכותו, ויחשוב: "מה מאושר אני שזכיתי אל השלמות ועליתי אל העולם העליון! הן אמת שיש לי דאגות גופניות ורוחניות, אבל עתה את הכול השלכתי ממני- גם את כל העולם, אף את עצמי, פשטתי ממני - ואין לי עתה רק לעמוד בתוך המחנה הגדול של מלאכים אופנים וחיות הקודש, לברך ולהלל לשמו הגדול, לגלות ולהאיר את אור אין סופו יתברך גם בארץ וגם בקרב נשמתי וגופי!" וכל כך תרב שמחתו, וכל כך תגדל התלהבותו, עד שרק בקושי יעצור את גופו מבלי רקוד מן הארץ עד לרקיע, ומבלי התפרק והתפקע כמעט!

ואחר כך כשבא אל הסדר, יצייר לו עתה שהוא בגן עדן, והסעודה מעין הסעודה של סעודה לעתיד לבוא היא. הכול מתערב לקדושה אחת - אכילת מצה ומרור, אמירת הגדה, שתיית יין של ה-ד' כוסות הארת יין המשומר. ושוב הלל, ושוב שירות ותשבחות לד' המשובח והמפואר - מלאכי מעלה עומדים צפופים להקשיב לרינתנו, ואבינו מלכנו עומד ושמח ומתענג לקבל את שירתנו ותהילתנו, כנודע מזוהר הקדוש. וכל תיבה שאומר האיש הישראלי על הסדר - מרגיש בעצמו את קדושתה, אהובה וענוגה לו, שמח ומתקדש בה עד שממש חבל לו על שכבר נשמטה ממנו. רוצה הוא לכופלה עד אלף פעמים ולא להינתק ממנה. בטל הוא כולו אליה וכורע לפני מתיקת הדיבורים חתיכות יריעות ספר התורה של הקב"ה אשר בפניו!

וכאמור, צריכים להשאיר קדושה זו על כל השנה, ובאורה ניסע תמיד ונלך! ■

בסודשיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

"והשיב לב אבות על בנים"
חג הפסח מסמל את יציאת עם ישראל ממצרים וגאולתו מעבדות...
המשך בעמ' 2

פסח חג המשפחה
פסח על מצוותיו הוא החג של כל המשפחה, שלא כמו סוכות שרק...
המשך בעמ' 3

אתם תחרישון
כאשר עמדו ישראל על שפת ים סוף והמצרים מאחוריהם, נתחלקו העם...
המשך בעמ' 4

שו"ת חורף
תספורת לנשים בימי ספירת העומר ושלושת השבועות
האם מותר לנשים להסתפר בספירת העומר?...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
להעביד הגחלת לדוד הבא
הסיפור נוטל אותנו למעלה משבעים שנה אחורנית, אל חודש אדר תש"ה...
המשך בעמ' 6

שביבים
המשך בעמ' 8

מרן אור החיים הקדוש: תכלית סיפור יציאת מצרים, להגיע לאמונת ה'
תכלית ומטרת סיפור יציאת מצרים, הוא לשמש אמצעי להגיע לאמונת...
המשך בעמ' 10

"טביחה כיפטאת בעלי סלק ופול ירוק" בסגנון הרי האטלס
סלק עלים עם פול וקציצות בשר בנוסח הרי האטלס מנת ליל סדר...
המשך בעמ' 11

"והשיב לב אבות על בנים"

/ הרב יוסף גערליצקי - רב מרכז תל אביב
ושליח הרבי מליובאוויטש לתל אביב-יפו

חג הפסח מסמל את יציאת עם ישראל ממצרים וגאולתו מעבדות לחרות, ובעיקר מגלה קשר חדש ומיוחד בין עם ישראל לקב"ה - קשר של בן לאביו. כאשר הקב"ה שולח את משה רבנו לפרעה לומר לו: "שלח את עמי ויעבדוני" - הוא מקדים ומכריז "בני בכורי ישראל". לאמור: הקשר והיחס המיוחד הזה, יחס של אב לבנו - הוא זה המחייב את הגאולה.

בעומק יותר, יחס זה איננו רק הסיבה ל"שלח את עמי", אלא גם ל"ויעבדוני": כולנו מכירים את המצווה היסודית של כיבוד אב ואם, שאחת הסיבות של מצוה זו, בפשוטן של דברים, היא הכרת תודה על עצם קיומו של האדם בעולם, בזכות הוריו. מובן, שהיות ועם ישראל הוא בבחינת "בני בכורי", עליו, גם כהכרת תודה, להגיע ל"ויעבדוני", וכמאמר חז"ל: "אני נבראתי לשמש את קוני".

דימוי זה ליחס הורים לילדיהם, הוא ברובד נוסף: ניתן לראות אצל רוב ההורים, שגם אם למען עצמם הם טורחים ומוכנים להשקיע כוחות ואמצעים רק במידה מוגבלת; כשמדובר על טובת ילדיהם, אין הם נרתעים משום קושי ומגבלה, ובלבד שלילדיהם יהיה טוב. אם הדברים אמורים בטובתם הגשמית של הילדים, ודאי שכך אמור להיות גם ברוחניות - הורה המעוניין בבריאות הילד ואושרו, ישתדל ויתמסר ללא גבולות להעניק לו חיים של תורה ומצוות, עליהם נאמר "כי הם חיינו", ויעשה הכול כדי שיקבל חינוך יהודי אמיתי.

הטרחה והמאמץ שההורים משקיעים למען חינוך ילדיהם - כדאיים ומשתלמים. ה"רווחים" עולים כמה מונים על ההשקעה - נחת הרוח שיש להורים כאשר ילדיהם מתנהגים כפי הראוי. הדבר היקר ביותר להורים הוא להתברך בילדים שזוכים לגדלם לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

כך הם פני הדברים גם ביחס שבין הקב"ה ועם ישראל: "כי נער ישראל ואוהבהו". אהבתו של הקב"ה לבני ישראל היא כאהבת הורים לילדם הקטן. הקב"ה ירד למצרים, "ערוות הארץ", כדי להוציא כל אחד ואחת מבני ישראל (אשר הוצאתיך - בלשון יחיד). הייתה זו "השקעה" עצומה, כביכול, מצד הקב"ה אך כל זה כדאי ו"משתלם" לו, יתברך, כביכול, כלשון המאמר: "נחת רוח לפני, שאמרתי ונעשה רצוני".

לאור דברים אלו, מובנת היטב העובדה המעניינת שבכל עניני חג הפסח מודגש מאוד הקשר בין אבות ובנים. ההגדה של פסח בנויה על מצוות "והגדת לבנך", "והיה כי ישאלך בנך", אלו ארבע הקושיות, שכל ההגדה בנויה עליהן. זאת, משום שכל ענין יציאת מצרים מביא לידי ביטוי וגילוי של הקשר בין האב - הקב"ה, לבין בניו - עם ישראל. זו הסיבה שילדי ישראל תופסים מקום חשוב ביציאת מצרים, כפי שחז"ל מספרים לנו שביציאת מצרים "הם הכירוהו תחילה". הדברים אמורים בהקשר למסופר שכאשר גזר פרעה על הילדים נאלצו האימהות ללדת בשדה מחוץ לעיר ולהשאיר שם את התינוקות והקב"ה עשה נס וסיפק להם חלב ודבש מן הסלע, כאמור בפסוק "ויניקהו דבש מסלע". שנים אחר-כך, כאשר התגלה הקב"ה לעם ישראל בקריעת ים סוף, היו אלו אותם ילדים שהכירוהו ראשונים והכריזו: "זה א-לי ואנוהו".

על הגאולה הקרובה, האמיתית והשלימה, אליה אנו מצפים ומתפללים בכל יום, נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים - אראנו נפלאות", כלומר, אופייה של הגאולה הניסים שיתרחשו בה יהיו כעין מה שהיה ביציאת מצרים, אלא שבאופן נפלא הרבה יותר.

מובן אפוא, שגם הגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו, כמו גם זירוזה וההכנות אליה, קשורה באופן הדוק עם נושא חשוב זה של חינוך ילדי ישראל. גם בגאולה העתידה, יחזור על עצמו העניין של "הם הכירוהו תחילה". ילדי ישראל יהיו הראשונים והחלוצים להכרה בקב"ה ובגאולתו. הרבי קרא לחנך ילדים, לא רק כמי שהולכים אחרי הוריהם בתקוה להידמות אליהם כשיתבגרו, אלא להיפך, כחלוצים ההולכים לפני המחנה, כמי שבהם ועל-ידם תלויה הצלחתו וישועתו של עם ישראל כולו. הרבי לימד שהנחלת זהות יהודית לילדים, אין פירושה רק שיכירו את בית-הכנסת, ילמדו שיעורי תורה בבית הספר ויחוו חוויות רוחניות מידי פעם; אלא להחדיר בילדים, באופן מלהיב ומעצים וממלא בגאווה, שבכל רגע ורגע בחייהם הם "צבאות השם", היחידה המובחרת בצבאו של הקב"ה, שגם ברגעי המשחק, הבילוי והמנוחה, בשעת הארוחות והדיבורים עם החברים והמשפחה - הם תמיד נראים אחרת, בצורה כזאת שניכר עליהם שאין הם עוד סתם ילדים, אלא חיל החלוץ עליו מוטלת תמיד המשימה - לתקן עולם במלכות ש-די.

בגאולה הקרובה יתחדש דבר נוסף, שלא היה ביציאת מצרים: בעוד ביציאת מצרים רק לאחר הגאולה נאמר שהילדים "הם הכירוהו תחילה"; הרי שבגאולה זו, כבר בימים אלו, ימי ההכנה לגאולה, הילדים הם אלו המניעים את העם כולו, הוריהם ומוריהם, להתקרב אל הקב"ה. הם בחושיהם הבריאים והטבעיים "הכירוהו תחילה", מכירים באמת ומואסים בשקר, ומושכים אחריהם את העם כולו לכיוון זה - כמו שנאמר על תקופה זו של "לפני בוא יום ה' הגדול והנורא" - "והשיב לב אבות על בנים". כפי שמפרש רש"י: **"על ידי בנים"**, שהילדים ישפיעו על הוריהם, בדרכם המיוחדת והתמימה, להתקרב ביתר-שאת אל הקב"ה, תורתו ומצוותיו.

(נערך מתוך שיחה של הרבי מליובאוויטש)

פסח חג המשפחה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

פסח על מצוותיו הוא החג של כל המשפחה, שלא כמו סוכות שרק הגברים חייבים במצוות של חג הסוכות, הרי מצוות הפסח היא "איש שה לבית אבות שה לבית", וכשמשה מוסר לישראל את המצווה הזו הוא אומר להם: "משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח". ולא רק קרבן פסח היא מצווה משפחתית אלא גם "ליל הסדר" שאנו עושים זכר לקרבן פסח, גם במצווה הזו משתתפת המשפחה כולה, הגברים הנשים והילדים, ולא עוד אלא שעיקר הסדר הוא סביב הבנים, "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה". מדוע המשפחה בכלל והבנים בפרט הם במרכז חג הגאולה ממצרים? כבר בפתיחת ספר שמות התורה מציינת את המשפחה ככתוב: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, איש וביתו באו". ולא רק התורה אלא גם פרעה בחושו העיור הבין שהמשפחה ודור העתיד הם סוד ההישרדות של עם ישראל, ועל כן הוא מפנה את גזירותיו בעיקר לפגוע בדור העתיד, תחילה הוא מנסה לעשות זאת בעזרת המיילדות, וכשהוא רואה שאינן משתפות עמו פעולה להמית את הנולדים על האבנים, הוא מצוה לכל עמו: "כל בן הילוד היאורה תשליכוהו", הנסיון של פרעה לפגוע בעם ישראל אינו בפגיעה באוכלוסיה הבוגרת, שאמנם הוטל עליהם עבודת פרך אך לא השמדתם. מה שאין כן את הבנים ציוה פרעה להמית. גם המכות שהביא הקב"ה על פרעה ומצרים היו מכוונות לדור העתיד כמו שאמר הקב"ה למשה: "למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים". גם המשא ומתן שהתנהל בין פרעה למשה עומדים הבנים במרכז, וכשפרעה שואל את משה: "מי ומי הולכים?" משיב לו משה: "בנערינו ובזקנינו נלך, בבנינו ובבנותינו" ופרעה דוחה את ההצעה הזו ואומר: "יהי כן ה' עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם, לכו נא הגברים ועבדו את ה'"., ורק לאחר מכת החושך מתרצה סוף סוף פרעה ואומר למשה: "לכו עבדו את ה' . . . גם טפכם ילך עמכם".

מקומם המרכזי של הבנים בגאולה היה לא רק בהיותם במצרים קודם צאתם מעבדות לחירות, אלא גם לאחר בואם של עם ישראל לארץ ישראל, גם שם מעמידה התורה את הבנים במרכז בשורת הגאולה. ככתוב בתורה: "כי תבואו אל הארץ . . . והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם". ו"בניכם" שנאמרו כאן הם "הבן הרשע" כמו שמפרש רש"י: "בפרשה הראשונה נאמר 'והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם', בבן רשע הכתוב מדבר שהוציא עצמו מן הכלל". והנה לשמע הבשורה הזאת כתוב בתורה: "ויקד העם וישתחוו". ופירש רש"י: "ויקד העם. על בשורת הגאולה וביאת הארץ ובשורת הבנים שיהיו להם". שלוש בשורות נתבשרו כאן ישראל ועל כולן הם שמחו והודו בהשתחוויה לבורא עולם, ונשאלת השאלה: אפשר להבין שהעם שמח על בשורת הגאולה, שהרי לא דבר פשוט הוא לצאת ממצרים, באשר ארץ מצרים היתה בעת ההיא בית סוהר גדול, כמו שמובא במדרש (שכל טוב שמות יח): "אשר הציל את העם מתחת יד מצרים. מה תלמוד לומר והלא כבר נאמר 'אשר הציל אתכם מיד מצרים'? אלא אמר מתחלה לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, ועכשיו הוציא את העם כולו יחד מתחת יד מצרים ולא היו יכולין למחות בידם", כמו כן אפשר להבין שהיתה שמחה על בשורת ביאת הארץ באשר בארץ ישראל היו ערים בצורות ועם חזק, ועל כן שמחים על שתי הבשורות שאינן מובנות מאליהן. אך יש לשאול מהי הבשורה בהולדת הבנים, לאיזה עם אין בנים,? ובמיוחד בדור שהיה רגיל ללדת ששה בכרס אחד, ובמיוחד השמחה לכאורה אינה במקומה כשהבנים שנתבשרו עליהם כאן הם "בן רשע", מהי הבשורה בבן הרשע? ואכן הבן הרשע הוא שהביא לשמחה - וכל כך למה? כי בשורת הבנים נאמרה לעם ישראל מיד לאחר מכת החושך שבה נהרגו רבים מישראל על שהיו רשעים, ממיתתם של הרשעים במכת החושך הבין העם שישראל שחטא לכאורה מפסיק להיות יהודי ולכן הומת, והם חששו מה יהיה על בניהם כשיבואו לארץ אם חלילה יהיו רשעים האם יפסיקו להיות חלק מעם ישראל. אך לאחר ששמעו מפי הגבורה שגם לבן הרשע התורה קוראת "בנים" ככתוב: "כי יאמרו אליכם בניכם", מזה הבינו ש"ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא", היתה זאת להם בשורה גדולה שגם הבנים הרשעים נכללים בכלל ישראל, ועל הבשורה הזאת "ויקד העם וישתחוו".

בהגדה של פסח סדר ארבעת הבנים הוא חכם רשע תם ושאינו יודע לשאול ואילו רשימת ארבעת הבנים בתורה הראשון הוא הרשע ואחריו את ה"שאינו יודע לשאול", אח"כ "התם" ורק לבסוף את הבן החכם. ואולי בסדר הזה רומזת לנו התורה מהו סדר העדיפויות שלנו בטיפול במגוון הבנים, בעדיפות הראשונה יש לטפל דווקא בבנים שהתרחקו, למשכם בחבלי אהבה, ובעדיפות שניה את הילדים עם מוגבלויות טעוני טיפוח שאינם יודעים לשאול, ולאחריהם את הבינוניים, ולבסוף הבן החכם המחונן, מכל האמור מבואר כי המשפחה היא מרכזו של העם והבנים הם מרכז המשפחה, עם נדע בסדר הזה לחנך ולטפח את דור ההמשך נזכה לגאולה שלימה. ■

אתם תחרישון

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ א"מ, רות ב"ר חיים יהודה ע"ה

כאשר עמדו ישראל על שפת ים סוף והמצרים מאחוריהם, נתחלקו העם לארבע כתות. חלק אחד בעם סבר שיש לצאת למחמה כנגד המצרים, החלק השני העדיף להיכנע ולחזור למצרים. החלק השלישי ביקש להתפלל על המצב, ואילו החלק הרביעי שבעם סבר שיש להיכנס מיד לים[1].

אך כנגדם באים הציווים שלא לעשות דבר, וישראל אף מתבקשים להחריש בעת הזו. כשהקב"ה אומר למשה - 'עלי הדבר תלוי ולא עליך'[2].

דרך התנהלות זאת שונה לגמרי ממה שנאמר לישראל, רק כמה שבועות לפני כן. אז נצטווה משה לבקש מהעם לפעול בעניין גאולתם, בעשיית ברית המילה והקרבת קורבן הפסח. כדי שלא יהיו כערומים מכל זכות או מצווה, וניתן יהיה לגאול אותם בזכויות אלו[3]. ועם ישראל אף התבקש לקחת ביזה מהמצרים - בכדי שאברהם אבינו יראה שהתקיימה הבטחת הקב"ה אליו, בברית בין הבתרים[4]. הסיבה שכעת ישראל מצטווים לעמוד מן הצד ולהחריש, נמצאת בכך שמכאן ואילך הקב"ה בעצמו נלחם במצרים ממש[5]. כדרך שכבר בישר זאת הקב"ה למשה - 'ובכל אלוהי מצרים אעשה שפטים'[6]. וכשנמצאים ישראל ליד 'בעל צפון' - אחרון אלהי המצרים ששרד את המכות[7], הקב"ה בעצמו מבטל ונפרע ממנו ומהמצרים. מכיוון שכך הוא הדבר עם ישראל מצטווה להחריש, וע"י זה יראו כולם את יד ה' אשר פועלת בדבר.

מעין זה מצאנו גם במצוות מחיית עמלק. שכן אמנם עלינו להכרית את זרע עמלק - מאיש ועד אשה, ואף את בהמותיהם. וכל זאת על מנת שלא ייזכר שוב שם עמלק כלל, ואפילו לא על מה שהיה שייך להם[8]. ויחד עם זאת הכריז הקב"ה על מלחמה לעולם כנגד עמלק[9], ואין שמו וכסאו שלמים עד אשר יוכרת ויאבד זכרם לעד[10].

עניין מחיית שם מופיע גם בכיבוש הארץ, בחלק נחלת בני גד ובני ראובן. אז שינו השבטים את שמות הערים אשר כבשו, ובכך הביאו להכרתת שם האלילות משם[11]. ובדרך זו נצטוו גם שאר השבטים, בכיבוש ונחלת הארץ.

וכיוון שכך הרי לאחר שנמחה את כל אשר לעמלק, ואפילו עד הכבש האחרון שלהם. לכשנגיע לפרשת 'כי תצא', נקרא ונכריז בקול על עם עמלק. ולכאורה אין כאן מחיית שם עמלק עד הסוף.

על כן את החלק הנוסף בו מוכרת זכרו של עמלק כליל, יכול לעשות רק הקב"ה בכבודו ובעצמו. ובכך יושלם שם ה' בעולם - כששם עמלק נמחה. וכסאו ישוב להיות שלם - כשלא יהיה מי שינסה לדחוק רגליו בעולם, כדרך שעשה עמלק.

את הדבר הזה חשבה אסתר לעשות, כאשר היא החרישה בתחילה בזמן גזירת המן. ומרדכי מזהיר אותה על כך, שלא להחריש **בעת הזאת**[12]. שכן אסתר דמתה בנפשה שבניין הבית השני הוא 'הבית האחרון' ממש, ומימלא זו העת למחות את זכר עמלק באמת ועד לכלה. וכיוון שזה יכול להיעשות רק ע"י הקב"ה, עלינו להחריש - בדיוק כשם שעשינו על ים סוף.

אך מרדכי שידע את כל אשר נעשה, ושאין זהו הבית האחרון ממש[13] - מדגיש לאסתר שזו לא העת לכך. ועל כן בעת הזאת אמנם אסור להחריש, ואילו בעתיד אכן נצטרך להחריש. וכל זאת משום שהאיש מ'בית אביה' של אסתר - שאול המלך, לא הקים את דבר ה' במחיית עמלק. כשהשאיר את אגג מלך עמלק, יחד עם הצאן והבקר. וכיוון שאנו טרם מחינו את עמלק כפי תפקידנו, אין זו העת להשלים זאת בידי הקב"ה.

משום שרק לאחר שאנו פועלים עם א-ל ומקיימים את המוטל עלינו, יבוא הקב"ה לביתו וישלים מלאכתו. במחיית והכרתת שם וזכר עמלק עד לכלה, ולעולמי עולמים.

ובימינו אנו גם כן עלינו להחריש, ולתת שבח והודיה להקב"ה - על אשר גאלנו ופדה נפשנו מיד צר. ובכך נביא את הקב"ה - לצאת ולהילחם בגויים[14], כיום הלחמו ביום קרב[15], ולכלותם[16]. כדרך שכבר היה הדבר מעולמים, בקריעת ים סוף[17].

1 - ה' ילחם לכם בארבע כתות עמדו ישראל על הים, אחת אומרת נפול לים, ואחת אומרת נחזור למצרים, ואחת אומרת נעשה מלחמה, ואחת אומרת נצוח כנגדן. זו שאמרה נפול לים אמר להן 'התיצבו וראו את ישועת ה'', וזו שאמרה נחזור למצרים אמר להם 'לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם', וזו שאמרה נעשה מלחמה אמר להם 'ה' ילחם לכם', וזו שאמרה נצוח כנגדן אמר להם 'ואתם תחרישון', ד"א ה' ילחם לכם ולא לשעה אלא לעולם ה' ילחם לכם - מכילתא שמות, יד

2 - **מה תצעק אלי** למדנו שהי' משה עומד ומתפלל אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה ד"א מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך כמו שנאמר להלן (ישעיהו מה) על בני ועל פועל ידי תצוני - רש"י שמות יד, טו

3 - ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים, מה שלא צוה כן בפסח דורות. היה ר' מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר (יחזקאל טז) 'ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים', הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם) 'ואת ערום ועריה'. ונתן להם שתי מצות, דם פסח ודם מילה שמלו באותו הלילה, שנאמר (שם) 'מתבוססת בדמיך', בשני דמים. ואומר (זכריה ט) 'גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו'. ושהיו שטופים באלילים, אמר להם (שמות יב כא) 'משכו וקחו לכם', משכו ידיכם מאלילים וקחו לכם צאן של מצוה - שם יב, ו

4 - **דבר נא** (ברכות ז) אין נא אלא לשון בקשה. בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם - שם יא, ב

5 - ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי ה' נלחם להם במצרים - שמות יד, כה

6 - **אעשה שפטים אני ה'** אני בעצמי ולא ע"י שליח - רש"י שמות יב, יב

7 - **לפני בעל צפון** (מכילתא) הוא נשאר מכל אלהי מצרים כדי להטעותן שיאמרו קשה יראתן ועליו פירש איוב (איוב יב) 'משגיא לגוים ויאבדם' - שם יד, ב

8 - **תמחה את זכר עמלק** מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה - רש"י דברים כה, יט

9 - **כי מחה אמחה** לכך אני מזהירך כן, כי חפץ אני למחותו - רש"י שמות יז, יד

10 - **ויאמר משה** 'כי יד על כס יה' ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית. ומהו כס ולא נא' כסא ואף השם נחלק לחציו, נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהי' השם שלם והכסא שלם שנאמר (תהלים ט) 'האויב תמו חרבות לנצח' זהו עמלק שכתוב בו (עמוס א) 'ועברתו שמרה נצח' (תהלים שם) 'ועירים נתשת אבד זכרם המה'. מהו אומר אחריו 'וה' לעולם ישב' הרי השם שלם, 'כונן למשפט כסאו' הרי כסאו שלם - שם, טז

11 - **ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם** נבו ובעל מעון שמות ע"א הם והיו האמוריים קורים עריהם ע"ש ע"א שלהם ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים וזהו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר - רש"י במדבר לב, לח

12 - כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות - אסתר ד, יד

13 - **גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון** כי יהיה הוא הבית האחרון שלא יחרב עוד "ובמקום הזה אתן שלום", ולא יהיה ביניכם שנאת חנם שהוא היה באמת הגורם לחורבן בית שני, לפ"ז כל מאמר זה הוא תנאי, אם יבא עוד רוח אחת, והוא אם יעשו את הדבר אשר כרת עמם בצאתם ממצרים, אז יהיה הוא הבית האחרון שאין אחריו בית, ויהיה גדול מן הראשון, וכשלא נתקיים התנאי כי לא שמרו ברית ולא היה שלום במקום, כי נתרבו הפריצים והכתות ושנאת חנם, לא נתקיים היעוד אז, עד שיבנה הבית האחרון בקץ האחרון שאז יתקיימו היעודים האלה - מלבי"ם חגי ב, ט

14 - ר' מאיר אומר 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון' אם כשאתם עומדין ושותקין המקום עושה לכם נסים וגבורות קל וחומר כשאתם אומרין לפניו שיר ושבח. רבי אומר 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון' המקום עושה לכם נסים וגבורות ואתם עומדין ושותקין, אמרו לו מה עלינו לעשות. אמר להם היו מפארין ומרוממין משבחין ומקלסין ומהררין ונותנין שיר ושבח גדולה תהלה ותפארת והנצח וההוד למי שהמלחמה שלו, באותה שעה פתחו ישראל פיהם ואמרו שירה 'אשירה לה' כי גאה גאה' (ט"ו א') - מכילתא שמות, יד

15 - ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב - זכריה יד, ג

16 - **כן תרדפם בסערך ובסופתך תבהלם** לכלות הכל מבלי שארית - מצודות דוד תהלים פג, טז

17 - **כיום הלחמו ביום קרב** כיום אגחותיה קרב על ימא דסוף - רש"י זכריה יד, ג

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

תספורת לנשים בימי ספירת העומר ושלושת השבועות

שאלה: האם מותר לנשים להסתפר בספירת העומר?

תשובה: בהלכות ספירת העומר מובא בשולחן ערוך[א] שנהגו לא להסתפר בימי האבלות שבתקופה זו, כחלק ממנהגי האבלות על פטירת תלמידי רבי עקיבא.

השולחן ערוך ונושאי כליו לא העירו ולא עוררו כלום על הבדל שיש בין גברים לנשים בנושא זה, ולכן מסתימת ההלכה והפוסקים נראה לכאורה שהמנהג לאסור תספורת בתקופה זו כולל גם נשים[ב].

חילוק באיסור תספורת בין גברים לנשים בתקופת ה'שלושים'

אמנם כן מצינו חילוק בין גברים לנשים בתקופת אבלות השלושים על אחד משבעת הקרובים, שלדעת השולחן ערוך[ג] נשים מותרות להסתפר בתקופה זו, וגברים אסורים.

ויש אם כן מקום גדול לומר, שאם בתקופת השלושים שזו אבלות חדשה ואבלות של יחיד[ד] מותר לאישה להסתפר, על אחת כמה וכמה באבלות על פטירת תלמידי רבי עקיבא שזו אבלות דרבים, ואינה אלא מנהג ואינה מופיעה בתלמודים.

ואף לדעת הרמ"א שפסק שגם נשים אסורות להסתפר בתקופת השלושים[ה], יש לומר שעד כאן לא פסק כן אלא באבלות חדשה ואבלות דיחיד, אבל במנהג האבלות בתקופת ספירת העומר יודה שמותר לנשים להסתפר.

וסייעתא למהלך זה יש ממה שפסק ה'פנים מאירות'[ו] שמותר לנשים להסתפר בין ראש חודש אב לתשעה באב, וכתב כנ"ל שאם באבלות חדשה יש שיטות המתירות תספורת לנשים, אם כן באבלות ישנה ניתן לסמוך על שיטות אלו[ז].

ואכן ראיתי לפוסקי זמננו מפוסקי ספרד שנקטו שאין אישה בכלל המנהג שלא להסתפר בתקופה זו של ספירת העומר[ח], ואף פוסקי זמננו מפוסקי אשכנז כתבו להקל במקום הצורך לנשים על פי כל הנ"ל[ט].

מה שיש לפקפק בהיתר זה

אולם לענ"ד הדברים קצת צריכים עיון, שסתימת הפוסקים (טור, שולחן ערוך, נושאי כליו, שותי"ם מהדורות הקודמים) בהלכות ספירת העומר שלא כתבו לחלק בין איש לאישה במנהג זה מורה לכאורה על כך שאין חילוק בזה.

ואל תתמה לומר היאך ייתכן שהאבלות על פטירת תלמידי רבי עקיבא שאינה אלא מנהג ואין לה מקור בתלמוד, תהיה חמורה יותר מתקופת האבלות של השלושים, שכבר מצאנו לכך תקדים, שהרי באבלות של ספירת העומר הסכמת הרבה מהפוסקים היא שאין להתיר לשאת אישה אף למי שעדיין לא קיים פריה ורביה[י], ואילו באבלות חדשה התירו לאדם כזה להתחתן כבר לאחר תקופת ה'שבעה'[יא], וכן מצינו שאבלות של ספירת העומר חמורה יותר מאבלות של תשעת הימים ואף משבוע שחל בו תשעה באב, שהרי בשבוע שחל בו תשעה באב מותר מעיקר הדין להסתפר לכבוד שבת, ואילו בימי ספירת העומר אין היתר כזה, והארכתי בזה במקום אחר[יב].

ולכן נראה לענ"ד שאין להקל בזה בשופי, וההלכה הבסיסית היא שגם נשים כלולות במנהג זה של איסור תספורת בספירת העומר בין נשות ספרד ובין נשות אשכנז, ורק במקום צורך יש להקל אחר שכבר יצא הדבר מאת פוסקים חשובים להקל בזה, וראה בהערה[יג], אך תספורת לשם נוי אין להקל בזה אף לבנות ספרד.

מריטת שיער מהריסים והגבות

אמנם יש לדעת שעל אף שאיסור תספורת כולל הסרת כל מקום שיער שבגוף, מכל מקום דעת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שמריטת גבות וריסים אין זה בכלל תספורת כלל[יד].

ולעניין ימי האבלות של שלושת השבועות:

הנה בזה באמת לכאורה יש מקום לומר שנשים אינן בכלל איסור זה ואף בשבוע שחל בו תשעה באב, שבזה אכן יש ללמוד דיני אבלות ישנה מדיני אבלות חדשה כמבואר יסוד לימוד זה בגמרא[טו] ובראשונים[טז], וכן הוא להדיא בשו"ת פנים מאירות המובא לעיל, מכל מקום בפרי מגדים[יז] כתב שאיסור תספורת בימים אלו איש ואישה שווים בהם וציין לשיטת הרמ"א בהלכות אבלות (ולא סבר לומר שהרמ"א החמיר כן רק באבלות חדשה) וכן פסק המשנה ברורה[יח] ואם כן נשות **אשכנז** אכן אסורות בתספורת, אלא שיש לעיין האם כן הדבר כבר מי"ז בתמוז או רק מר"ח אב או שבוע שחל בו, שהרי ציון הפרי מגדים והמשנה ברורה נסוב על 'שבוע שחל בו' שאז איסור התספורת הוא מדינא דמשנה ובזה יש לומר שאיש ואישה שווים, אבל במה שנהגו בני אשכנז להחמיר שלא להסתפר כבר מי"ז בתמוז יש לומר שבזה אין איש ואישה שווים, אך סתימת ולשון המשנה ברורה מורה לכאורה שאין הבדל כלל בין גברים לנשים בזה, ולכן נראה שגם נשים (מבנות אשכנז) אסורות בתספורת החל מי"ז בתמוז אך מ"מ נראה שבמקום הצורך יש מקום להקל עד שבוע שחל בו תשעה באב, ובפרט בהסרת שיער גוף לאישה נשואה שהמטרה היא כדי למנוע ניוול (ובאשר למריטת שיער מהריסים והגבות עיין לעיל בשם הגרש"ז).

א - או"ח סימן תצ"ג סעיף ב'.

ב - אמנם כתב הביאור הלכה ברישׁ סימן תצ"ג שאלו המותרים להסתפר בחול המועד מותרים להסתפר אף בספירת העומר, ובסימן תקמ"ו סעיף ה' מבואר שמותר לאישה להסיר שיער בחול המועד, וא"כ הרי לן מקור להתיר תספורת לנשים בספירת העומר, אך זה אינו, חדא משום שכוונת הביאור הלכה הוא רק לאותם ההיתרים המנויים בסימן תקל"א כגון הבא ממדינת הים וכדו' שהרי כל ההיתר לאישה להעביר שיער בחול המועד הוא משום שזה צורך

הגוף והיתר זה לא שייך ביחס ספירת העומר שהרי זה עניין האבלות, ועוד שגם שם כל ההיתר הוא רק בשיער בית השחי וכדו' אבל לא בתספורת הראש כמבואר במשנה ברורה שם ס"ק ט"ז.

ג - יורה דעה סימן ש"צ סעיף ה' והוא על פי שיטות הרי"ף (מועד קטן י"ד ע"ב) והרמב"ם (הלכות אבל פרק ו' הלכה ג') עיין שם בבית יוסף.

ד - עיין במסכת יבמות דף מ"ג עמוד ב' שאבלות חדשה ואבלות של יחיד זו סיבה להחמיר בניהוג האבלות (אך עיין שם בתוס' ד"ה 'שאני' שלא לכל עניין אמרינן כן).

ה - שולחן ערוך יורה דעה שם, והוא עפ"י שיטת הרמב"ן בספר תורת האדם.

ו - שו"ת פנים מאירות חלק ב' סימן ל"ז.

ז - אמנם בפרי מגדים לסימן תקנ"א משבצות זהב ס"ק י"ג מבואר דלא כפנים מאירות וכן הוא במשנה ברורה שם ס"ק ע"ט.

ח - כן הוא בשו"ת אור לציון חלק ג' פרק י"ז, ובספר 'חזון עובדיה' חלק יום טוב עמוד רס"א.

ט - ראה שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב' סימן קל"ז, ושו"ת להורות נתן חלק ב' סימן ל"ב, ראה לקמן הערה י"ג.

י - ראה משנה ברורה לסימן תצ"ג ס"ק א' ובשער הציון שם, וכן המנהג פשוט כיום.

יא - כמבואר ברמ"א יורה דעה סימן שצ"ב סעיף ב'.

יב - חלק א' סימן נ"ז.

יג - בשו"ת אגרות משה שם כתב שיש להחמיר אם אינו נחוץ כל כך, ומבואר שאם יש סיבה מיוחדת ונצרכת יש להקל (ובוודאי שלכתחילה צריכה לעשות כן קודם תקופת האבלות) ובשו"ת להורות נתן כתב וז"ל: 'ומ"מ במקום צורך כגון לרפואה או אירוסין וכן לאשה נשואה הצריכה לטבול או ששערותיה מבצבצין החוצה יש להתיר בלי פקפוק', עכ"ד, וכן יש להקל באישה נשואה שרוצה להוריד שיער המנוול אותה בפני בעלה (ועיין בש"ך לשו"ע יו"ד סימן ש"צ על סעיף ה' שהעתיק את הב"ח שנוקט ששיעור המנוול את האישה יש להתיר אף בתקופת השלושים) וכן לרווקה הרוצה להתייפות לצורך שידוכין (ודע שכל הטעם להקל לנשים באבלות שלושים להסתפר הוא משום שלא תתנוול על בעלה, אולם למעשה לא מצינו שהפוסקים חילקו בין פנויה לנשואה עיין בזה בשו"ת להורות נתן שם).

והנה נשאלתי בדבר אישה שמידי חודש גוזזת מעט את שערות ראשה, ועושה כן כדי שהכיסוי ראש יישב בצורה נוחה, וקודם פסח לא זכרה לעשות זאת ורוצה לעשות כן בשבוע שלאחר פסח, ובתחילה השבתי שאין לעשות כן, אולם השאלה נשאלה שוב מאחר והדבר מאוד מפריע לה, ולכאורה בכה"ג ניתן להשתמש בהיתר של האגרות משה לעיל מאחר והדבר נחוץ לזה ואינה עושה זאת ליופי ונוי (וכמובן שלכתחילה צריכה לעשות כן קודם ימי האבלות) וכמו כן מאחר והיה זה קודם ראש חודש אייר היה ניתן להציע לה לנהוג השנה את מנהגי האבלות בין ר"ח לג' ימי ההגבלה.

יד - הליכות שלמה ספירת העומר פרק י"א דבר הלכה אות ל"ו, וכן פרק י"ד דבר הלכה אות ט', אולם עיין בהערות 'דרשו' למשנה ברורה סימן תקנ"א הערה 69 שאין כן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל.

טו - יבמות מ"ג ע"ב (וכן יבמות מ"ג ע"א בקל וחומר של רב חסדא).

טז - עיין תוס' ליבמות מ"ג ע"א ד"ה 'במקום שמותר לכבס'.

יז - סימן תקנ"א משבצות זהב ס"ק י"ג.

יח - סימן תקנ"א ס"ק ע"ט.

סיפור לחג הפסח

להעביר הגחלת לדור הבא

הסיפור נוטל אותנו למעלה משבעים שנה אחורנית, אל חודש אדר תש"ה, בעיצומם של ימי הזוועה באירופה המיטלטלת בנהרות של דם וקיטור הכבשנים העשנים.

במחנה 'ברגן בלזן', שהו באותה עת רבבות יהודית, ששוכנו במחנה הריכוז עד להודעה חדשה, כשמאות מהם נספים מדי יום ביומו מהמגיפות ומהתנאים הקשים במחנה. בין האסירים ששהו באותה עת במחנה, בלטה דמותו התמירה של הרב הקדוש מבלוז'וב זי"ע, שאמונה איתנה פיעמה בו והוא שימש כמשענת אישית – רוחנית לכל שוהי המחנה בימים קשים אלו.

באותה תקופה כבר החלו כוחות הברית להפציץ את סביבות המחנה, מה שגרם להחמרה בתנאי החיים במחנה, עד לשחרור כחודשיים לאחר מכן, בחודש אייר תש"ה. בתת התנאים הללו, באמונה יוצאת דופן שקשה לתארה, ביקש האדמו"ר מבלוז'וב לאפות מצות למען שוהי המחנה. משנואש להשיג את חומרי הגלם למצות באמצעים רגילים, הרהיב עוז לפנות לראש הצוררים – מפקד המחנה יוזף קרמר ימח-שמו, וביקש את רשותו לאפיית המצות. להפתעתו, המפקד לא שלל את העניין והודיע כי עליו להתייעץ עם הממונים עליו.

לא היה יום שמח במחנה כאותו יום – לילה לפני חג הפסח, בו הודיע המפקד כי הוא מאשר לאפות את המצות. הרבי הסתובב בפנים קורנות, והמתין בדריכות לשעות הבוקר של ערב פסח, אז נקרא לחדרו של המפקד וקיבל שק קמח, קנקן מים וגזירי עץ. בעיניים נוצצות נטל הרבי את הציוד היקר, וכשיצא – נזהר שדמעות התרגשותו לא ירטיבו את הקמח היקר, ויחמיצו אותו חלילה. הרבי פסע במחנה בצעדי ריקוד, נזהר שלא לעורר מהומה, אך פניו הסגירו את שמחתו הרבה...

בשעות הבאות, בנו הרבי וכמה יהודים נוספים תנור מאולתר, הבעירו בו אש והשיגו אפילו קערה קטנה ושני ענפי עץ – שישמשו כמערוכים. עד שסיימו את ההתארגנות כבר עמדה החמה באמצע הרקיע, ובשעת חצות – ניתר ליבם מהתרגשות כשמזגו את המים והקמח לקערה וששפתותיהם לוחשות בהתרגשות נדירה: 'לשם מצות מצוה, לשם מצות מצוה!'. הן פעלו במהירות הבזק, חיש מהר גיבלו את העיסה בזריזות, ערכו לעיגולים והכניסו לתנור בידיים חשופות – הם לא חשו את חום האש כלל, כי כל אברי גופם בערו בהתלהבות של מצווה! אין לתאר את האושר, את ההתרגשות, את הציפיה. הרבי עוטף את המצות בזהירות, נזהר שלא לאבד אף פירור.

אלא שלפתע פתאום, נשמעה מרחוק הלמות המסמרים של מגפיהם של הצוררים, וצעדיהם המתקרבים – פינו את ההתרגשות והאושר לאימה לופתת... 'יהודים בזויים!' שאג עליהם מפקד המחנה כשעיניו בוערות בזעם. 'אין לכם בושה? באותו יום בו אנו מאפשרים לכם לאפות לחמים לפי מצוות דתכם ולעשות ככל העולה על רוחכם – אתם שולחים מכתב להשמיץ אותנו בעולם? אין לכם בושה?!' זעק המפקד בחרון אף ושלף מכיסו מכתב המתעד את אכזריות הנאצים וזוועות המחנה, שיהודים אחרים שלחו בדיוק באותו יום לשווייץ...

היהודים נתקפו חלחלה, גם הרבי רעד באימה. המפקד הוסיף

המשך בעמוד הבא...

לצרוח ולקלל ותוך כדי כך שפך את הקמח והמים, דרך על העיסה ובעט בתנור ברשעות. בחמת זעם תפס את ערימת המצות היקרות מידיו של הרבי, זרקה ארצה ודרך עליה עד שהפך אותה לפירורים קטנים...

כל היהודים הביטו בחרדה במתרחש ונמלטו איש איש לצריפו. רק הרבי הוסיף לעמוד שם, מתכנן באותו רגע את הצעד הבא. המפקד התעצבן עוד יותר על 'חוצפתו' של הרבי שהמשיך לעמוד והחל מכה אותו בעוצמה עד שהפילו ארצה... הרבי שכב על האדמה, סופג מכות נמרצות ובעיטות גסות, אך נחוש מתמיד: בעיניו הוא תר אחר שברי המצות, מחפש אולי נותר איזה שבר מצה שלא שלט בו מגף הצורר הרשע... לפתע הבחין בחתיכת מצה קטנה שנותרה שלימה בלי פגע וחיש מהר – תוך כדי שהוא סופג מכות איומות, שלח ידו אל חתיכת המצה והניחה בחיקו. דקות ארוכות ספג הרבי מכות והשפלות, אך פניו זרחו אושר.

למרות המכות ולמרות האכזבה הקשה, הצליח להציל חתיכת מצה! נכון שאין בה שיעור ונכון גם שהיא שבורה ורצוצה, אבל בכל זאת – מצה! היש מאושר ממנו? כשהגיע לצריפו והתאושש, מיהר להודיע בקרב היהודים כי הצליח להציל חתיכת מצה קטנה, וסביבה – יתכנסו כולם הלילה, לערוך ליל הסדר כמעט כמשפטו וחוקתו. התרגשות עצומה אפפה את היהודים, לקראת ליל הסדר המרומם אותו יחוו בצוותא ובהתרוממות הרוח, למרות התנאים הקשים... כמה שעות חלפו וליל הסדר ירד על פני תבל, עוטף את העולם כולו בקטיפה כחולה מלכותית. שלושה כוכבים נצנצו ברקיע ועשרות יהודים התכנסו בצריפו של הרבי, למעמד 'ליל הסדר'. פניהם קרנו באושר, בברכת 'שהחיינו' דמעו עיניהם בהתרגשות: הרי רק מתי מעט שורדים כאן והם זוכים לערוך את ליל הסדר, לשבת יחדיו ולספר את סיפור יציאת מצרים בהודאה עמוקה לה' הטוב!

אל השולחן הובאה כוס מים דלוחים, זכר לארבע הכוסות. הרבי החל לקרוא את ההגדה בקול ערב, קורא קטע אחר קטע בנעימה. מדי פעם נשמעה התייפחות בקהל, פרץ של בכי געגוע שובר לב לימים שחלפו ואינם, לעריכת הסדר כבני חורין אמיתיים על יד שולחנות מלכותיים. הרבי הוסיף לקרוא בעיניים עצומות בדבקות, סוחף את הקהל כולו לסיפור הנצחי של עם ישראל, שאיש לא יכול עליו... ואז הגיע הרגע הגדול, שכולם ציפו וייחלו לו, הרבי הוציא מחיקו את חתיכת המצה שהציל במסירות נפש, מצה קטנה בגודל מטבע, והציגה לראווה. היה ברור שאין בה די לכולם וכולם היו בטוחים כי הנה מיד יברך הרבי על המצה ויאכלנה, הן הוא זה שמסר את נפשו למענה.

לפתע, נשמע קול מכיוון הנשים שהשתתפו במעמד המרטיט: 'רבי!', קראה אישה אחת לעברו, 'הן הלילה הזה הוא ליל הסדר, לילה של 'והגדת לבנך', לילה המוקדש להעברת המסורת והחזקת להבת האמונה בלבבות הדור הבא. נמצא עמי צבי – בני הקטן, הוא הילד היהודי היחיד במחנה, הוא כל הדור הבא שיש כאן!' אמרה האישה ופרצה בבכי של התרגשות לפני שהוסיפה: 'אולי, אם מותר לי לבקש, את פיסת המצה הקטנה יתן הרבי לצבי שלי, לילד היחיד כאן. במקום כה נורא בו לא נוכל לקיים והגדת לבנך כראוי, במקום כזה בו נראה כי סוף העולם הגיע ואין עתיד חלילה – נעניק את המצה לילד הקטן, ניתן לו לזכות במצווה הזו, שתיספג האמונה בנפשו לדורות הבאים!'

אישה סיימה את דבריה הנרגשים ופרצה בבכי, אך בקושי הצליחה לראות את תנועות הרבי לאחר דבריה שוברי הלב. עיני כל הנוכחים זלגו דמעות, ליבם נקרע בהתלבטות מייסרת: מחד גיסא – הרבי שמסר נפשו על פיסת המצה היחידה במחנה, ומאידך גיסא – האפשרות להעניק את המצה לילד ולהעביר את גחלת האמונה לדור הבא – התלבטות קורעת לב! גם הרבי התבלט ובחרדת קודש, הכריע: 'אכן כן. ראוי לנו לייחד את הלילה זה לדור הבא, נאה וגם יאה שהילד היחיד מבינינו יזכה במצה הזו, לו ניתן את הזכות הכבירה'... דומיה מתוחה עמדה בחלל והילד התקרב אל הרבי בצעדים מדודים. הכל הביטו לסירוגין בדמותו הנערצת של הרבי ובחתיכת המצה היקרה מפז שהחזיק מידיו. הרבי קרא לילד לגשת אליו ובקול נחנק מדמעות ציוה עליו לברך 'על אכילת מצה'...

חושך שרר במלוא האופק, רק בצריפו של הרבי, כמו פנסים מאירים, עשרות זוגות עיניים מרצדות. כוכבי שמים נצנצו בחשיכה וטל של התרגשות ירד ואפף את הנוכחים, קול ילדותי עמוק עלה לפתע: 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו' – וגעה כל העם בבכיה נסערת... 'על אכילת מצה!'. 'אמן' שקט מחריד נשמע בחלל והילד אכל את המצה היקרה, הנדירה, זו שאין בילתה עוד. הרבי טפח על שכמו בחום ובירכו כי אכן יזכה לחיות חיי אמונה, גם בתוך התופת ויזכה לצאת מאפילה לאורה... הסדר הוסיף ונמשך עד סופו ומחזה הילד המברך על המצה ומטמיע בנפשו את האמונה לדורות הבאים לא נשכח לעד מלב כל משתתפיו...

את הסיפור סיפר המרצה הנודע הרב מרדכי נויגרשל שליט"א, והוסיף, כי לפני שנים ספורות סיפר את הסיפור לקבוצת מבקרים במחנה, ואז לפתע קמה אחת המשתתפות שהזדהתה כאחיינית של אותה אשה גיבורת רוח, ובעיניים דומעות ביקשה את רשות הדיבור להשלמת הסיפור, וכך סיפרה: עם שחרור המחנה, הגיעו אותה אשה ובנה, כמו גם הרבי מבלוז'וב בעצמו, לארצות הברית. כשביקשה להקים בית, הוצע לה באקראי להינשא לרבי מבלוז'וב, והיא שמחה על ההצעה ונישאה לו.

לימים, סיפר הרבי על מעלתה הגדולה, בעקבותיה בחר להקים עמה את ביתו: 'אשה שבעומק התופת, בסבך התלאות, בעיצומה של המלחמה, היו בה גבורת נפש ועוצמה יהודית לדאוג לאמונת בנה – אשה כזאת היא ראוייה להערצה, אשת מופת. הן במלחמה היינו שקועים כולנו במלחמה על החיים, למי היה זמן להקדיש לכך שהילד יספוג ערכי אמונה, לנצל את ליל הסדר כדי להחדיר אמונה בזרעו אחריו?! אבל היא כן! האשה הזו, גיבורת הרוח ואצילת ההתנהגות, בתוך בליל הרגשות הסוערים והדמעות הרותחות

המשך בעמוד הבא...

– זכרה את בנה, את חובת הטמעת האמונה בו וההזדמנות לעשות זאת בליל הסדר. כמה מתאים להקים עמה בית בישראל, בית שאור האמונה יזרח בו לעד!'. לימים, כשנפטר הרבי בזקנה מופלגת לפני כחצי יובל, כיהן אחריו אותו ילד כרבי מבלאז'וב בבורו פארק, הוא הרב הקדוש רבי צבי יהודה שפירא מבלאז'וב זי"ע, שנפטר בט"ו תמוז תשע"ה, וכל ימיו שימש כנס ומופת לאמונה בוערת, שהתחילה לבעור בו שם בתוככי התופת.

ברגעים הקשים ביותר, במקומות הכאובים ביותר, ראה הרבי לנכון למסור את אותה חתיכת מצה עליה מסר נפשו, מתוך הבנה והפנמה כי בלילה הזה – הדבר הכי חשוב הוא להעביר את גחלת האמונה הלאה לדור הבא, להעניק את כל מה שאפשר כדי לתת לילד את האמונה עם כל העוצמה. היה כדאי לו למסור לילד את חתיכת המצה עליה כה התאמץ – כדי להעביר את גחלת האמונה לדור העתיד! ובימינו אנו, כשאנו זוכים לערוך את ליל הסדר מתוך שפע ואורה, מנוחת הנפש והרחבת הדעת, הרבה יותר קל לפנות זמן, מחשבה והתבוננות, בהזדמנות הנדירה החד שנתית הניצבת לפנינו, כיצד נוכל למנף את הלילה הזה ולהעניק לילדינו כוחות של אמונה, כיצד נוכל לתת להם בלילה הזה נכסי אמונה קבועים בנפשם, שילוו אותם לדורות עולם ולזרעם אחריהם...!

(גל' פניני פרשת השבוע)

שביבים / שאול שיף

פידור אחד של חמץ...

אחד מחסידי ויז'ניץ הצליח והתעשר, וככל שהעשיר הלך והתרחק מיהדותו. תחילה הסיר את השטרימל ולאחר מכן פשט את הקפטן, פיאותיו נעלמו וזקנו הלך וקטן עד שנעלם לגמרי. בניו הרחיקו לכת וזנחו כליל את שמירת המצוות. פעם נסע לרבו, **הרה"ק בעל אהבת ישראל מויז'ניץ זצ"ל**, בלוית השוחט שבעירו, והושיט ראשון את ידו ליטול שלום. אבל הרבי הושיט את ידו לשוחט, ובעודו מחזיק בידו שאל:

"כידוע, החל משעות לפני הצהרים בערב פסח, אסור לאכול משהו חמץ. הידעת מדוע החמץ אסור **במשהו**?! משום שפירור אחד של חמץ יכול להתנפח ולהחמיץ עיסה שלמה"...

(קדוש ישראל, פט"ז כ"ו)

"מי כעמך ישראל"

פעם, בערב פסח לאחר חצות היום, הלך **הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל** לשוק, קרא לנכרי אחד ואמר לו" "הא לך מטבע והבא לי מעט טבק תוצרת חוץ!" אותו טבק נאסר בסחורה על ידי המלכות, אבל הגוי נטל את המטבע וכעבור רגע קט הביא את הסחורה האסורה. הודה לו הרבי ופנה אל יהודי ואמר לו: "הא לך מטבע, הבא לי ככר לחם מביתו של יהודי!" נחרד הלה וקרא: "רבי, הן ערב פסח היום והחמץ בבל-יראה ובל-ימצא!" נשא רבי לוי יצחק את עיניו למרום ואמר: "ראה, רבונו של עולם, מי כעמך ישראל! הקיסר אסר על המסחר בטבק זה והציב אלפי שוטרים ופקחים והעניש בקנסות ובעונשים מאסר, ובני המדינה מבריחים כמויות אדירות מהסחורה האסורה. ואתה כתבת בתורתך "ולא יראה לך חמץ", ולא הצבת שום שוטר ופקח - ואין להשיג בבתי ישראל אפילו משהו חמץ!

(תולדות קדושת לוי, ס"ז)

הסחת דעת

מדי שנה בשנה נוהג היה **הרה"ק רבי אברהם מטשכנוב זצ"ל** לצאת לקציר חיטים בלווית חסידיו, לעמוד על הקוצרים ולשמור את החטים. משהטעינו את האלומות על העגלה היה הולך אחריהם וידו האחת על דופנה. פעם הגיעה העגלה לשלולית מים. היא חצתה אותה, והצדיק הקיף את השלולית סביב וחזר אל העגלה. דשו וזרו ורקדו את התבואה לשם מצת מצוה, ואיכסנו את החיטים באסם. משקרבו ימי הפסח ביקש הצדיק מבנו, **הרה"ק רבי יעקב מייזוב זצ"ל**, שיכתוב לחסידו שבפולטוסק ויבקשו לשלוח להם חיטים למצת מצוה. תמה רבי יעקב ושאל: "הלא יש לנו חיטים משלנו, שכה טרחנו בשמירתם!" ענה לו הצדיק: "באותו רגע בו הסרתי את ידי מהעגלה כדי לעקוף את השלולית היה בכך משום הסחת הדעת ואין חיטים אלו בחזקת שמורים".

שאל הבן: "ואותו חסיד בפולטוסק, כלום לא הסיח את הדעת אפילו רגע כמימריה?" השיבו הצדיק: "הן עד אחד נאמן באיסורין, ויהודי האומר שמצתו שמורה הריהו בחזקת כשרות. ואילו אני, יודע אני בי שהיסחתי לרגע את דעתי"...

(ספורים נפלאים)

מה העבודה הזאת לכם

בשבתו בליל הסדר, פירש **הרה"ק בעל עקידת יצחק זצ"ל**, **הי"ד מאלכסנדר**: חז"ל דורשים "לכם - לכל צרכיכם" (לגבי אוכל נפש ביום טוב). ואף כאן אומר הרשע: כל אכילות ליל הסדר הם "לכם", למלא את כרסיכם, "ולא לו", לא לשם הקב"ה. כיון שכך, כפר בעיקר. משום שעיקר היהדות הוא הכלל ש"בכל דרכיך דעהו", ו"כל מעשיך יהיו לשם שמים". ואם אין אכילתו בקדושה - "הקהה את שיניו", למה לו שנים, שהרי לא נוצרה האכילה אלא לעבודת ה'!

(תפארת רבותינו מאלכסנדר, קע"א)

כנופיית רשעים מסוכנת

משכיל אחד בא בתלונה אל **הגאון רבי יחזקאל מיכלזון זצ"ל מפלונסק**: מדוע בעל ההגדה מצוה להקהות את שיניו של הרשע על שאלתו, והרי בתורה מופיעה אותה שאלה, ולצדה תשובה נינוחה: "והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם - ואמרתם זבח פסח הוא לה'..."

השיב לו הגאון: "העלמת עין מהבדל גדול בין שתי השאלות. בתורה מדובר על כנופית רשעים בלשון רבים, המתקיפה את היהודים הדתיים בשאלות - כנופיית רשעים מסוכנת היא, ויש לענות להם באיפוק. אבל בהגדה מדובר בפורק עול בודד, בלשון יחיד - קום והקהה את שניו...

(שיחת חולין של ת"ח, ע' מ"ז)

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

שאלו את הרה"ק **רבי מאיר מפרימישלאן זצ"ל**, מדוע אנו שמים על שולחן הסדר מרור - זכר לשעבוד, חרוסת - זכר לטיט, מצה - זכר ללחם העוני ואין אנו עושים כל זכר לרכוש הגדול שהוצאנו עמנו ממצרים?

השיב הרבי: "בצדק עושים אנו זכר למרור ולשעבוד - שכן מהם נותר לנו גם כיום זכר. ואין אנו עושים זכר לרכוש הגדול - שכן ממנו לא נשאר לנו זכר..."

(ברכת חיים, ח"ב עמ' קי"ב)

ולבן ביקש לעקור את הכל

סיפר **הרה"ק רבי אהרון מנחם מנדל מראדזמין זצ"ל**: כשהייתי ילד קטן והגיעו לפיסקה זו בהגדה, לקחני זקני הקדוש **הרה"ק רבי יעקב אריה זצ"ל** על ברכיו ואמר לי: דע לך שיש יצר הרע פשוט, המסית אנשים לעבירות. הוא מכונה בשם **פרעה**. ממנו יש סיכוי להינצל, כי הוא תוקף בגלוי ואף אם נכשלים בו חלילה, ניתן לשוב בתשובה. אבל יש יצר הרע, המכונה בשם **לבן הארמי**. ומדוע, משום שהוא **מרמה** את האדם, ומתהדר בבגדי **לבן**, כצדיק. מפתה הוא את האדם לומר, שעבירה פלונית - מצוה היא! האדם עלול שלא להבחין בפח, ועלול שלא לשוב בתשובה... עליו אמרו, בני, שהוא מבקש **לעקור את הכל**...

(חסידים מספרים, ח"ג תנ"א)

השער החמישים

שאל **הרה"ק בעל הצמח צדק מליובאויטש זצ"ל**: הן ידוע שישראל היו משוקעים במצרים במ"ט שערי טומאה, ואילו היו נכנסים בשער החמישים לא היו יכולים עוד להיגאל. ומה היה אותו שער שלא שקעו בו, הווי אומר מה שלא שינו את שמם ולשונם ולבושם. אם כן, עתה שהיהודים הם בשפל המצב, והם משנים גם את שמם ולשונם ולבושם - הריהם לכאורה בשער הנ', וכיצד יוכלו להיגאל? ותירץ, שישראל בהיותם במצרים עוד לא ניתנה להם התורה, לכן היו עלולים להיטמע לחלוטין, חלילה. אבל עתה, לאחר קבלת התורה, ניתן להיגאל אף ממעמקי השער החמישים!

(שיח שרפי קדש, ח"ד ר"ג)

אילו עשה שפטים באלוהיהם ולא הרג את בכוריהם דיינו

בסעודת שחרית של חג הפסח שנת תרי"ג, היקשה **הרה"ק רבי שר שלום מבעלז זצ"ל**: הלא בפסוק מפורש סדר הפוך: "והכיתי כל בכור בארץ מצרים, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים", ומדוע הקדים בעל ההגדה את השפטים באלוהיהם למכת בכורות?

ותירץ, שבכורי מצרים היו הכמרים לעבודה זרה (כמבואר בכלבו סימן נ"ח) כמו שבכורי ישראל הם שעבדו לה'. ומכת בכורות הייתה ביטול לעבודה זרה של מצרים והעברת רוח הטומאה, למען ידעו כי לה' הארץ. והנה הדין הוא שאם ביטל את העבודה זרה - בטלו משמשיה ממילא, ואילו אם ביטל את המשמשים לא בטלה העבודה זרה. ולכן, אילו היה הקב"ה עושה שפטים באלוהיהם תחילה, הרי היו המשמשים בטלים מאליהם ולא היה עוד צורך להורגם, לכן הקדים ה' את הריגת הבכורים לשפטי העבודה זרה.

אבל בהודאת **"דיינו"** הרי זה להיפך. שהרי "אילו עשה באלוהיהם ולא הרג את בכוריהם - דיינו", משום שלא היה כבר צורך להרוג את בכוריהם. וטובה כפולה ומכופלת היא שקודם הרג את בכוריהם ורק לאחר מכן עשה שפטים באלוהיהם...

(דברי יצחק אות קי"ג)

אשר פסח על בתי בני ישראל

הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זצ"ל אוהב ישראל היה, והיה אומר לחסידיו: הלואי ותאהבו את הצדיק שבישראל כפי שהקב"ה אוהב את הפחות שבישראל! פעם היה אצל רבו, **הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל**. כבדו רבו שיאמר דבר תורה. פתח ואמר: "אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים". וכי הכוונה כפשוטה, והלא מלא כל הארץ כבודו! אלא, כאשר מצא הקב"ה בית של יהודי המתגורר בשכונה של מצרים, היה כביכול פוסח ורוקד משמחה: "כאן גר יהודי, כאן גר יהודי!"...

(חדושי הרמ"ל)

קודם חצות

הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל היה נזהר לאכול את האפיקומן לפני חצות. פעם נתאחרה השעה ועת חצות התקרבה. מיהר הרבי באכילתו וגמע במהירות את המרק, וכאשר חילק ממנו שיריים לבנו, **הרה"ק בעל ישמח ישראל זצ"ל**, היה המרק עדין רותח. ושאלו בנו כיצד יכול היה לשתות מרק כה רותח. ענה לו הרבי: "ומה אם נכווים עבור הי"ת, כדי למהר ולקיים את המצוה של אכילת האפיקומן בזמנו?!"

(תפארת רבותינו מאלכסנדר, מ"ו)

כוס של אליהו

הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל סיפר על אחד מחסידיו שהיה עשיר מופלג, ובכל שנה הנהיג ליפות את גביעו של אליהו הנביא בכל מיני פאר וקבע בו אבנים טובות ומרגליות למכביר. כעבור זמן התהפך עליו הגלגל והוא התרושש, עד שבהגיע הפסח נשאר ללא פרוטה. איש לא ידע עדיין על מצבו ולקבל תמיכה לא רצה. אמר לאשתו,

"אולי נמכור את כוסו של אליהו?"

אמרה לו: "מוטב שנשב ברעב מלמכור את הגביע שעשינו לכבודו של אליהו זכור לטוב!"

ערב הפסח הגיע, ובביתו אין כל מאומה. הלך האיש לבית המדרש בעוד היום גדול, ולביתו הגיע אדם נכבד שסיפר שהוא זר במקום והוא מבקש להיות אורחם לסדר. אמרה לו האישה שביתם ריקם. ענה לה שאל לה לדאוג, ומסר בידה כסף לקנות הכול ביד רחבה. הוא אמר לה שלאחר התפילה יבוא לביתם. לאחר התפילה נשאר בעל הבית בבית הכנסת עד שהלכו כולם לביתם, כי לא רצה שיראו שביתו חשוך וריקם. אך מה הופתע כשראה אור בוקע מחלונות ביתו. כשפתח את הדלת ראה את השולחן ערוך בפאר. ספרה לו האישה על כל המאורע. בטרם קידש על היין נכנס האורח וברכם ברוב טוב ועשירות, ומיד נעלם מעיניהם. הבינו שאין זה דבר פשוט, ולאחר החג נסעו אל הרבי מרוז'ין. גילה להם הרבי שהיה זה אליהו הנביא זכור לטוב. בזכות הקפדתם לפאר את גביעו זכו לראותו, והואיל והאישה היתה זו שלא הסכימה למכירת הגביע, זכתה לראותו פעמיים!

(גנזי ישראל, לנכד הרה"ק מרוז'ין זצ"ל)

פותחין הדלת

הרה"ק רמ"ד מקרעטשניף זצ"ל סיפר שכאשר סבו, **הרה"ק רבי אהרון ליב מפרעמישלאן זצ"ל** הגיע ל"שפוך חמתך", פתח את הדלת כנהוג ואמר "ברוך הבא, רבי" לאליהו הנביא שנכנס. ישבו שניהם ושוחחו מעניני הגאולה, עד שאליהו קם ואמר: "כבר מאוחר ועלי ללכת, כי **הרבי מלובלין** כבר פתח את הדלת!"...

(ארבעה ארזים, ק"ח)

אחד מי יודע

שאל **הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלז זצ"ל**, מדוע אנו אומרים בליל הסדר **"אחד מי יודע"**, הלא זוהי ידיעה שאנו נושאים עמנו יום יום! והסביר, שעשיר גדול אינו מגלה לעולם את גודל רכושו. רק כאשר הוא שותה לשכרה אז "נכנס יין יצא סוד" ואז הוא מונה את אשר יש לו. לכן, בסיומו של ליל הסדר לאחר שתיית ארבע הכוסות אנו מתחילים למנות את אוצרותינו: **אחד אלקינו, שני לוחות-הברית, שלושה אבות**.

(אדמו"רי בעלז)

שיר השירים

פעם, בליל שבת קודש, היו בני החבריא קדישא במזריטש יושבים וחוזרים על דברי-תורתו של רבם, **המגיד הגדול זצ"ל** ותלמידו **הרה"ק רבי אהרון הגדול מקרלין זצ"ל** עמד ליד החלון ושפתיו מרחשות. לפתע דפק המשמש-בקודש בדלת ושאל: "היכן כאן הרב רבי אהרון, רבינו ציוה שיפסיק מלומר **שיר השירים**, כי בשיר השירים שלו הוא מרעיש את כל העולמות ורבינו אינו יכול להירדם!"

כשסיפר **הרה"ק רבי הלל מפאריטש זצ"ל** מעשה זה זלגו עיניו דמעות ואמר, "בואו וראו את גדולת רבינו המגיד הגדול ממזריטש, שלמרות ששיר השירים של רבי אהרון הגדול הרעיש עולמות - היתה שנתו של הרב המגיד חשובה עוד יותר!"...

(בית רבי, ס"ד)

מרן אור החיים הקדוש: תכלית סיפור יציאת מצרים, להגיע לאמונת ה'

/ הרב שמעון ממן שליט"א

תכלית ומטרת סיפור יציאת מצרים, הוא לשמש אמצעי להגיע לאמונת ה', וידיעה שאין עוד מלבדו, וכל האמונות האחרות שקר וכזב, שהרי הקדוש ברוך הוא שלט בכל הטבע:

'ברוח' במכת ארבה.

'במים' במכות דם צפרדע וברד.

'בעפר' במכת כינים.

'בבעלי חיים' במכות ערוב ודבר.

'באש' במכת ברד.

'באויר' במכת שחין.

ואת זה מלמד אותנו הפסוק 'וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן בִּנְךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם, וְאֶת אֹתֹתַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בָם וְיִדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה'' שכל תכלית הסיפור הוא להגיע לקיום ההמשך של 'וידעתם כי אני ה'. וזה גם כן הפתיח של מתן תורה, 'אָנֹכִי ה' אֱלֹקיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים', כלומר היציאה מארץ מצרים באותות ובמופתים, היא ההוכחה הברורה ש'אנכי ה' אלקיך' ואין אמונה זולתו.

ומסיים רבנו האור החיים הקדוש, בהשתפכות נפשו הטהורה, וזה לשון קדשו: 'יכירו בזה בחוש הראות, [הראיה] צדק האמונה, מה שלא השיג אדם מהעולם עד העולם, ברוך אשר כן עשה לנו. עד כאן לשון קדשו. [אור החיים בא פרק י פסוק ב]

קורבן פסח צריך לאכול אותו כשהוא שלם

וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ. אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו

וְעַל קָרְבּוֹ:

קרבן פסח צריך לאכול אותו כשהוא 'שלם' וכשהוא 'צלי' להראות דרך חירות ומלוכה, כי בשר צלוי ערב וטעים יותר מבשר מבושל.

לכן ציווה הקב"ה לאכלו יחד עם 'מרור' כי זה מוסיף עריבות לאכול צלי עם דבר חד.

ועוד מוסיף רבנו האור החיים הקדוש, שאם אוכלים דבר חד לפני הבשר, אז אכילת הבשר טעימה מאוד אחר כך, כי מתיקות שבאה אחרי מרירות מורגשת ביותר. ולכן גם ציוה ה' לאכול גם 'מצות' שזה מחזק ומוסיף עריבות לבשר הצלי, וכל זאת כדי להראות שהם בני מלכים, ואין רשות אחרים עליהם.

ובלשון קודשו של רבינו: ה'מרורים' שיצו ה', הוא לצד כי כן דרך אוכלי צלי לאכול עמו דבר חד, כי בזה יערב לחיך האוכל, ויאכל בכל אוות נפשו. גם בזה יוכר גודל העריבות כשיקדים לפיו מרורים, גם מה שהזכיר ה'מצות' הוא פרט אשר יכונן חיך אוכל יטעם לו הצלי. [אור החיים בא פרק יב פסוק ח]

"טביחה כיפטאת בעלי סלק ופול ירוק" בסגנון הרי האטלס

סלק עלים עם פול וקציצות בשר בנוסח הרי האטלס מנת ליל סדר קלאסית של העדה המרוקאית.

מנה עיקרית, מטבח מרוקאי, כשר.

הכנה: בישול בסיר.

קושי: קל

קטגוריה: בשר, ירקות, מאכלי עדות, מיוחדים, מתכוני סבתא, קציצות.

הוראות הכנה: מרכיבים- 1 חבילה עלי סלק, 8 שיני שום, 1 כפית כמון, מלח, פלפל לבן, 1 כפית כורכום, 1 כף אבקת מרק, מיץ מ-1 לימון.

לקציצות: 1 ק"ג בשר בקר, 100 גרם שומן כבש, 1 בצל, 1 צרור כוסברה קצוצה, 3 כפות קמח מצה, 2 ביצים מלח, פלפל שחור, 1 כפית קינמון, 1 כף אבקת מרק עוף, קורט אגוז מוסקט.

אופן ההכנה:

1. חותכים את עלי הסלק לרצועות. קולפים את שיני השום וכותשים 4 מהן.
2. בסיר גדול, מניחים את רצועות עלי הסלק, שיני השום הכתושות והשלמות, 2 כוסות מים, מעט מלח ופלפל לבן ואת הכורכום, ומביאים לרתיחה. מנמיכים את הלהבה, מכסים את הסיר ומבשלים כ-20 דקות.
3. בינתיים, מכינים את תערובת הקציצות: טוחנים יחד את הבשר, שומן הכבש והבצלים. מוסיפים את הכוסברה, קמח המצה, הביצים וכל התבלינים. מערבבים היטב וצרים קציצות בידיים לחות.
4. מוהלים את אבקת המרק ומיץ הלימון בכוס מים ומוסיפים לסיר. מגבירים את האש, מביאים לרתיחה ומחליקים את הקציצות לתוך התבשיל. מכסים את הסיר, מנמיכים את הלהבה ומבשלים כ-20 דקות עד שהקציצות מוכנות.

מגיש: מישאל פומפיאנסקי.

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net